

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Institutiones iuris prudentiae canonico-civilis ... in gratiam tyronum - Cod. Ettenheim-Münster 77

[S.l.], 1701-1739

Caput 5

[urn:nbn:de:bsz:31-108650](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-108650)

Superflua: atqui huiusmodi superfluitates
sunt fugienda, et consequenter dicendum,
quod quaedam sunt Monasteria ordinis non
mendicantiu, et quaedam ordinis Mendicantiu.
Ita discurrit Federicus de Senis, Qui mo-
dus argumentandi; etiam in aliis materiis
deservire poterit. Vide quas dicta sunt
c. precedenti reg. 8. Hoc enim argumentum
ab ea omne robur suum mutuat.

Caput 5. De principiis et axiomatibus utriusq; Juris.

Quam sit utilis principiorum ac axio-
matum usus Juris usus ex multis facile
constat; nam ingenium sui brevitate delect-
ant. Glos. in l. 1. ff. quod metus causa l. 1. ff.
de re iudicata; tantoq; magis sunt necessaria,
quanto sunt generaliora; ~~et~~ ~~quod~~ ~~per~~ ~~re-~~
~~feruntur~~ ~~per~~ ~~totu~~ ~~corpus~~ ~~diffusa~~, hinc opera pretium
diximus principaliora atq; magis usitata in
distingua principia et axiomata ~~seorsum~~
secundum ordinem alphabeticum dis-
posita hic exhibere, qua^{ut} et a Juris alumnis
memoria mandentur, ~~ut~~ ~~impense~~ ~~deside-~~
ramus.

1. Absolvere, qui potest, condemnare etiam
potest, argumento a contrario sensu sumpto;
quia qui condemnare non potest, nec etiam
absolvere. l. nemo, qui condemnare, de reg. j.

2. Absolvere nocentem sanctius est, quam
condemnare innocentem l. absentes ff. de pae-
nis

3. Absurdus intellectus ab omni dispositione est
rejiendus l. nam absurdum ff. de bon. libet.
cum similibus.

4. Acquisibile per privilegium potest etiam acquiri per consuetudinem, vel praescriptio-
nem temporis immemorialem. Glos. ad DD. inc. 36. de v. s. procedit tamen solum in
his, in quibus non datur incapacitatem possessionis.

7. Accessorium corrumpit sublatum principalis. l. qui liberis ff. de vulg. et pupill. subst. concordat cum regula 48. de reg. j. in 6.

8. Accingendus de proximo, habetur pro accincto, l. ex eo tempore ff. de testam. milit.

7. ff. idem dicitur de Actore;

7. Accusator non probante reus absoluitur, l. qui accusare. C. de edendo.

8. Actio senel extincta non reviviscit. l. electio cum ibi notatis ff. de nozal. act. et ali.

9. Actio cui conceditur, multo fortius exceptio. l. 1. §. qui superficies ff. de superfi. l. invitus §. cui damus ff. de reg. j. c. 71. de R. j. in 6.

10. Actiones suas remittentibus non est dandus ad eas regressus, l. queritur, §. si venditor ff. edilit. edict. l. fin. ff. de remis. pignor. §. si quis itaq. Inst. de bonor. posses.

11. Actor debet sequi forum rei, l. in criminali c. de jurisd. om. jud. c. sine de foro competent.

12. Actum celebrare, et ei consentire paria sunt. l. utrum et l. leg. ff. ad leg. Pompej. de parricid.

13. Actus corrumpit omisam formam Legis. Concordat cum regula que contra de reg. j. in 6.

14. Actus agentium nunquam operantur ultra eorum intentionem l. non omnis 19. ff. si cert. pet. l. in agris, ff. de acquir. reru. domini.

15. Actus debet semper interpretari, ut aliquid operetur, nec sit inutilis l. quoties ff. de rebu. dubiis. Concordat cum reg. 8. supra c. 5.

16. Equitas preferri debet rigori l. 1. §. si ego ff. si pars hered. pet.

17. Affectus non punitur, nisi sequatur effectus; l. cogitationis ff. de poenis.

18. Afflicto non est danda afflictio l. navis §. cum autem ff. ad legem Rhod. de jactu. exipe nisi afflictus del. causa nova afflictionis.

19. Agere invitus neco compellitur l. unie.
c. ut nemo invitus.

20. Beneficia Principum latissime sunt in-
terpretanda l. 3. ff. de const. princip.
exige nisi in prejudicium Tertii vergant.

21. Bona fides non patitur, ut bis idem
exigatur l. bona fides ff. de positi. c. bona, 83. de reg. j. in 6.

22. Bona qui non habet, licet in corpore,
l. ult. ff. de injus vocando.

23. Casus ^{exceptus} ~~contingit~~ firmat regulam in
contrarium. De hoc vid. 26. cap. precedenti
argum. 5.

24. Causa cessante cessat ejus effectus l. ad-
gere, §. quomodo, ff. de jure Patron. consequen-
ter, causa cessante obligationis, cessat obli-
gatio.

25. Causa qua de damno certat, melioris est
conditionis potior est eiuspi est, melioris est
conditionis quam ea qua de lucro certat, ubi
in eadem re certant, l. 13. §. 15. de act. capt. l.
9. de o. et a. l. 9. ff. de de evict.

26. Concesso uno intelliguntur concessa omnia
ad illud unum necessaria l. 2. ff. de jurid. om. jud. Feliti Bald. et DD.

27. Condicio inducit formam, qua ommissa dis-
positio non sortitur effectum l. Marius l. qui
heredi ff. de condit. et demonstr. l. 8. §. quod si ff. de peric. et comm. rei vend.

28. Connesorum id est iudicium. c. 3. de constit.
Sic si alicui iurisdicatio commissa sit, ea etiam
exercere potest in acceptis et connoxis c. praeserea
5. de offic. delegati

29. Conjecturis non est opus in claris, et presump-
tio cedit veritati, l. ille, aut ille, §. cu in verbis
ff. de legatis 3.

30. Consequens qui vult, vult et antecedens. l.
ad rem mobile. l. ad legatum ff. de procurat.

31. Consuetudo vim legis obtinet. Con. consue-
tudo 2. dist.

32. Crimina tanto sunt graviora, quanto diutius durant, c.
ult. de consuet. c. 5. de eo qui duxit

33 Culpa suos debet tenere Authores. C. An-
limus C. de poen.

34 Culpa ubi non est, nec poena esse potest.
C. Si putator ff. ad l. aquil. c. sine culpa de reg.
jur. in 6. 9.

3 Culpa vel delictum non
presumuntur, sed proba-
ri debent, l. si ff. pro
socio. l. 6. C. de dolo.

35 Damnum dedisse videtur, qui occasionem
damni dabit, l. ante §. si cum seruo ff. de
in bonorum raptorum cum similibus.

36 Dolus nemini debet patrocinari C. nec
ex dolo ff. de rei vind. c. audivimus de collus. datay

37 Donare suum nemo presumitur C. cum
de indebito 25. varf. Si vero ff. de probat. et
presumpt. l. fin. C. de noval.

38 Dubia in meliorem partem sunt inter-
pretanda. C. cum creditor ff. de furtis. c. 2. de
reg. 7. in antiquis

39 In dubio tutior pars est eligenda. C. si
fuerit §. ult. ff. de reb. dubiis. c. ad audientiam
de homicidio

40 Expressio unius est
exclusio alterius.
per text. et gloss.
in l. 15. ff. de except.
rei iudic.

41 Extra territorium jus dicenti impune non
paretur, c. fin. de Constit. in 6. l. fin. ff.
de iurisd. omn. iud.

42 Facta non presumuntur, nisi probentur,
l. in bello §. facta ff. de captiv. et postlim.
cum similibus

43 Facta pro infectis haberi non possunt, ibidem

44 Facto alterius nemo debet aggravari
l. si quis suo §. legis C. de inofficiosa testam.

45 Factum alicujus ipsu iudicat C. cum probatio
ff. de probat.

46 Favori suo quilibet renunciare potest
C. cum pater §. libertis ff. de legat. 2. c. ad
Apostolicam de regularib.

47 Frustra legis auxilium invocat, qui comit
dit in legem. C. auxilium §. in delictis ff. de min.
cap. ult. de immunit. Eccl.

Generalis locutio comprehendit omnia C.
cum quarebatur ff. de verb. significat.

48 Inklusio unius est exclusio alterius. Et post divisionem C.
cum Prator ff. de iudiciis, ubi: cum Prator unus
ex pluribus iudicare uetat, ceteris id committere
uideretur. Exiipe nisi unius et alterius eade sit ratio.

49 Jure suo qui utitur, nemini facit injuriam
C. injuriarum d. s. ff. de injur.

50 Juri suo quilibet renuntiare potest. C. si
quis in conferendo C. de episcopis et Cler. C. si
de terra de privil.

51 Juramentum non est vinculum iniqui-
tatis, c. 18. de jurejurando

52 Juramentum omne servandum est, quod
sine salutis aeterna dispendio et prejudi-
cio tertij seruari potest, c. 8. 28. de
jurejurando c. 2. de pactis in 6.

53 Lex ubi non distinguit nec nos distinguere
debemus, notabilis est textus C. de pretio ff. de pu-
bliciana in rem act.

54 Mala non sunt facienda, ut inde eveniant
bona. c. ex quarum de sortilegis 14. q. 9. per tot.
item Roman. 3. v. 8.

55 Malum minus eligendum de duobus bo-
malis. c. duo dist. 13. c. juravit. c. non solu-
23. q. 3.

56 Moriens nunquam presumitur immemor fa-
cultis aeternae C. fin. C. ad Legem juliam repet.
c. Janimus d. 9. 4.

Melius est intacta jura
servare, quam post vulne-
rata causa remedium
quarere l. ult. C. in qui-
bus causis restit.

57 Nullum quod est, rescindi non potest. C.
nam et si sub conditione ff. de injusto rupto,
irrita testam.

Non est malitius homi-
nu indulgendu, qui nihil
agunt, quam ut noceant
c. 38. ff. de Rei. vind.

58 Officium suum nemini debet esse damno-
sum L. 1. q. 9. sed si quis ff. quemadmodu testa-
mentu aperiantur c. cu non deceat 30. de elect. in 6.

60 Par in parem non habet imperium. C. nan
Magistratus ff. de Recept. Arbit. C. Innotuit 20.
S. quomodo de Elect.

61 Paria delicta mutua compensatione tollun-
tur. C. Viro 39. ff. Solutio matrimonio. C.
c. intelleximus, et c. fin. de adult.

62 Poena est noxa vindicta, C. aliud 131 pr. de
verb. signif. vade etiam dicitur solent: poena
presupponit culpam.

63 Praesumptio cedit veritati. C. nuptura filio
ff. de iure dot.

64 Praesumptio una tollit aliam C. Divus ff.
de in integ. rest.

65 Privilegiatus contra pariter privilegiatum
non utitur privilegio suo. C. assiduis vers. Dua-
bus C. de Qui potiores in pignore habeantur. Hoc in-

7 de damno vitando certat,
ubi magis favetur dam-
num vitanti, quam lucro
inhianti, l. veru 11. s. item
queritur C. et l. si minor
34 ff. de minoribus.

tellige, quando utriusque pariter conditio, et uterque certat de lucro
captando, vel damno vitando; secus, si unus de lucro captando, et alter
et alteri prodest. C. 2. S. si idem aiunt et S. denique
12. ff. de aqua plu. arcend.

67 Prohibita omnia intelligantur, quae non in-
veniuntur in iure concessa. C. pastoralis 53. de
appell. c. inter corporalia de heret. Episc.

68 Prohibita, quae non inveniuntur, per legem
permissa censentur. C. nec non 28. ibi. Sed si le-
ges non prohibeant ff. ex quibus caus. maj. l.
1. ff. de testib.

69 Protestatio contraria facto non suffraga-
tur, C. cum in plures S. Locator ff. Locati.

70
7 Quae à iure communi exor-
tantur censentur odiosa,
atque sunt stricte inter-
pretationis, caeg. 28 iuris
in b. c. is qui de filiis pres-
ter in b.

71 Quod de uno negatur, de alio concessum
esse videtur C. cum Prator ff. de iudic.

72 Quod omnes tangit, debet ab omnibus
approbari. C. fin. in fin. Co. de Authorit. prae. stan.

73. Ratio ubi est eadem, debet esse eadem juris dispositio, l. illud 32. ff. ad legem Aquilia ~~com~~ ~~prohibet~~ l. deo ff. de legibus.

74. Regula in dubio inhaerendum est, donec exceptio probetur, l. illud C. de sacrosanctis ecclesiis. l. ult. C. de hered. inst. l. apud antiquos, C. de furtis. arg. c. fin. de rest. Spo. l. i.

75. Remedium ordinariū, ubi datur non conceditur extraordinarium. l. quada v. quidid ff. de edendo. l. in causa 17. ff. de minor. Exi. p. nisi extraordinarium sit pinguius. Vid. Engel. l. i. 4. 21. n. 2.

76. Res transit cum suo onere ad quemcumque vadat. l. is, cui opus ff. de Nov. oper. publ. l. si convenit §. si fundus ff. de pignor. act. intelligitur si onus reale sit, non vero si personale. act. intellige de onere reali non personali.

77. Scire, et scire debere paria sunt. l. quod de s. ff. si certū petatur. c. fin. §. si quis de clandest. dispens.

78. Subrogatum caput naturam ejus, in cuius locum subrogatur. l. si. cū §. qui injuriarū ff. si quis caut. l. filiar. §. lex actio §. Atti. fia. ff. de condit. et demonstr.

79. Taciti et expressi idem est iudicium. l. cum quid ff. si certū petat.

80. Turpitudine propria allegans non est audiendus. l. mercenale C. de condic. ob turpe caus. l. transactione C. de transact.

81. Turpius ejicitur, quam non admittitur hospes c. quemadmodum §. alioquin de iur. iur. hospes.

82. Velle quis non creditur, quod non potest. l. Lucius §. imperatores ff. ad municip. l. si tibi §. unius ff. de option.

83. Verba debent inservire intentioni, non intentio verbis. c. secundo requir. de appell. c. intelligentia de v. s. l. non aliter ff. de legatis 3.

77² Si actus non valet, ut ago, valeat omni meliori modo, quo potest, §. fin. iust. de adopt.

85 Vim vi repellere licet, l. ut vin, ff. de. just. et jure.

86 Vincens vincentem le, multo magis vincit le. l. de accusionibus ff. de diversis et tempor. prescript. v.g. Si Abbates procedunt

1

Canonice, hic, Vicarium Generalem, quanto magis, procedunt
87 Vicarius: Vnius dictum, dictum nullius, c. cu di-
lecti in fin. de accus. l. jurijurandi, c. de testibz

88 Voluntas coacta voluntas est. l. si mulier 2j. §. Si metu coactus ff. quod metus causa: c. merito 15. q. 1.

Hactenus de axiomaticis, Caetera vero, qua ad-
huc potuissent adduci, vel continentur in
regulis et argumentis supra relatis, aut
in regulis juris mox exponendis, ~~et quibus~~
igitur sit

Caput 6.

De regulis juris in quinto et
sexto Decretaliu

Balthasar Braun hanc Jurisprudentia
Candidatus prescripsit regulam, ut duos ele-
mentares titulos ex Digestis perultimu
de verb. signif., et ultimum de Reg. J.
legant; et si non ambos, saltem postre-
mum omnino memoria mandant; eo quod
contineat criteria et theorematu juris ge-
neralia demonstrativa innumerabiliu con-
clusionum. Est itaq, titulus de regulis ju-
ris, ut ait Canisius in profat. veluti penus
quadam, in qua totius quasi juris thesau-
rus delitescit. atq, adeo, ut advertit Gao-
bus Godofredus in profat. inter ipsa juris
discendi primordia studiosorum animos
generalibus regulis Juris